

СЕКЦІЯ 2 ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 330.341.1:658.5

Коринь М.В.

*кандидат економічних наук
Української державної академії залізничного транспорту*

Гусева В.Г.

*магістр
Української державної академії залізничного транспорту*

МЕХАНІЗМ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті проаналізовано інноваційну діяльність промислового комплексу України, виділено ключові проблеми, які стримують активізацію інноваційних процесів в промисловості. На основі цього зроблено висновок про відсутність в промисловості відповідного механізму, який би забезпечував зростання обсягів виробництва інноваційної продукції, а відповідно, й розвиток інноваційних процесів. Представлено механізм активізації інноваційної діяльності промислових підприємств, розкрито його мету та функції, подано структуру елементів.

Ключові слова: інноваційна діяльність, промислове підприємство, механізм, активізація, інноваційна продукція.

Коринь М.В., Гусева В.Г. МЕХАНИЗМ АКТИВИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье проанализирована инновационная деятельность промышленного комплекса Украины, выделены ключевые проблемы, которые сдерживают активизацию инновационных процессов в промышленности. На основе этого сделан вывод об отсутствии в промышленности соответствующего механизма, который бы обеспечивал рост объемов производства инновационной продукции, а соответственно, и развитие инновационных процессов. Представлен механизм активизации инновационной деятельности промышленных предприятий, раскрыты его цель и функции, подана структура элементов.

Ключевые слова: инновационная деятельность, промышленное предприятие, механизм, активизация, инновационная продукция.

Korin M.V., Guseva V.G. THE MECHANISM OF ACTIVATION OF INNOVATIVE ACTIVITY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

The paper analyzes the innovative activity of the industrial complex of Ukraine, highlights the key issues that inhibit the activation of the innovation processes in industry. Based on this, the conclusion about the absence of industry appropriate mechanism that would ensure the growth of innovative output, and therefore the development of innovative processes. The mechanism of activation of innovative activity of industrial enterprises, revealed his purpose and functions of the submitted structure elements.

Keywords: innovation, industrial enterprise, mechanism, activation, innovative products.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Сучасна економічна криза в Україні вказує на те, що забезпечити подолання тривалої стагнації економіки неможливо без створення умов для стабільного функціонування промисловості як найважливішої структурної ланки господарського комплексу країни. Рушійним чинником реалізації структурних зрушень у промисловості та інструментом прискореного економічного зростання країни виступає саме інноваційна діяльність. Адже, як засвідчує практика розвинутих країн, саме інновації на сьогоднішній день здатні вивести промисловість України із кризи та створити умови для забезпечення її подальшого економічного зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями пошуку ефективного механізму активізації інноваційної діяльності займалися такі провідні вітчизняні вчені, як О. Амоша, Г. Андрощук, А. Валюх, І. Висоцька, В. Геець, О. Дикань, Е. Зінь, С. Ілляшенко, Л. Федулова та інші [1-8]. Цими науковцями доведено необхідність формування в країні відповідних інноваційних структур, таких як технопарки та технополіси, бізнес-інкубатори та інноваційні центри, визначено фактори та напрями активізації інноваційної діяльності в промисловості, розкрито концептуальні основи активізації інноваційних процесів в комплексі.

Однак, незважаючи на це, питання формування комплексного механізму активізації інноваційної діяльності промислових підприємств залишається недостатньо опрацьованим і потребує подальшого вивчення. Зокрема, на сьогодні відсутнє єдине цілісне бачення суті, структури і спрямованості дій, пов'язаних з формуванням зазначеного механізму, що ускладнюється розрізненістю теоретичного матеріалу по даній темі. Все це викликає появу перешкод не тільки з формуванням механізму активізації інноваційної діяльності промислових підприємств, але й створює потенційні перешкоди для його подальшого ефективного функціонування на практиці. Вказане обумовлює необхідність вивчення змісту механізму активізації, цілей, структурних елементів, ролі зазначеного механізму для активізації інноваційних процесів в промисловості.

Метою статті є розкриття змісту механізму активізації інноваційної діяльності промислових підприємств як підґрунтя забезпечення стабільного функціонування промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Промисловість України уже тривалі роки переживає спад обсягів виробництва. За цей період значна частина могутнього промислового потенціалу, що була отримана у спадок від СРСР, відійшла в минуле. Відсутність технологічного оновлення виробництва, ви-

користання морально та фізично застарілого обладнання, відсутність державної підтримки розвитку промисловості, низький рівень впровадження інновацій привели до поступового банкрутства і занепаду цілих галузей промисловості, знищення власних українських брендів. Головна причина цього – низький рівень інноваційної діяльності в промисловому секторі економіки країни.

Аналіз стану інноваційної діяльності в промисловості за 2000–2013 роки дозволив встановити такі тенденції функціонування сектору промислового виробництва (див. рис. 1):

1) протягом 2000–2013 років питома вага підприємств, що займалися інноваціями, скоротилася на 1,2% з 18% – у 2000 році до 16,8% – у 2013 році. У 2013 р. інноваційною діяльністю у промисловості займалися 1715 підприємств, або 16,8% (у 2012 р. – 1758, або 17,4%). На технологічні інновації 1337 підприємств витратили 9,6 млрд грн (у 2012 р. – 1362 підприємства і 11,5 млрд грн) [9];

Рис. 1. Інноваційна активність промислових підприємств протягом 2000–2013 років, % [9]

2) значно зменшилася й питома вага підприємств, що впроваджували інновації: з 14,8% – у 2000 році до 13,6% – у 2013 [9]. Незважаючи на те, що кількість впроваджених нових технологічних процесів зросла на 173 процеси, обсяги освоєння виробництва інноваційних видів продукції скоротилися на 12185 найменувань. Це є неабиякою загрозою для конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств, що свідчить про старіння асортименту продукції, низький рівень її відповідності сучасним потребам ринку. Адаже останній на сьогоднішній характеризується насиченістю значним обсягом високотехнологічної продукції, виготовленою із застосуванням найновітніших технологій;

3) в результаті зниження інноваційної активності значно зменшилася й питома вага реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі промислового виробництва: з 6,8% – у 2000 році до 3,3% – у 2013 році.

Ключовими проблемами, які стримують інноваційні процеси в промисловості, на сьогоднішній день є:

1) високий рівень зносу техніко-технологічної бази промислових підприємств, низький рівень використання існуючого інтелектуального потенціалу;

2) низький рівень фінансування підприємства науково-дослідних робіт через високий ступінь ризику та відсутність вільних коштів для їх підтримки;

3) недостатня державна підтримка інноваційних процесів, недофінансування держаних проектів розвитку промисловості;

4) недосконала нормативно-правова база з питань регулювання інноваційної діяльності, зокрема, низький рівень захисту прав інтелектуальної власності,

законодавча неврегульованість питань комерціалізації та трансферу інновацій;

5) нерозвинутість галузевих інноваційних структур;

6) недостатнє володіння інформацією про сучасні світові науково-технічні досягнення у сфері промислового виробництва, відсутність зацікавленості щодо можливості їх втілення у власному виробництві;

7) низький рівень мотивації та підтримки раціоналізаторства і творчої активності працівників;

8) неготовність керівництва більшості промислових підприємств активно підтримувати розвиток інноваційних процесів в промисловості, тощо.

Все це обумовлює зниження рівня інноваційної активності промислових підприємств та дозволяє з впевненістю говорити про відсутність в промисловості механізму, який би забезпечував зростання обсягів виробництва інноваційної продукції, а відповідно й розвиток інноваційних процесів.

У науковій літературі вчені по-різному розглядають механізм активізації інноваційної діяльності підприємств. Так, Л.І. Федулова вважає головним напрямом інноваційної політики вдосконалення механізмів програмно-цільового фінансування – визначення нових пріоритетів і критичних технологій та інструментів стимулювання інноваційної діяльності (венчурні фонди, технопарки, непрямі механізми регулювання), зростання уваги до кадрових проблем науки [7, с. 101].

На думку Е. Зіня та А. Валюха, одним із першочергових завдань побудови механізму розвитку інноваційної діяльності має стати створення на державному рівні правового й економічного механізмів розробки і впровадження новітніх технологій та інновацій в практичну діяльність [6].

Т.А. Пожуєва і Ю.С. Довженко вважають, що «нинішній механізм регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності поки що не повною мірою відповідає сучасним вимогам і не має необхідної комплексної методологічної бази» [10].

Н.П. Денисенко наголошує на необхідності «вдосконалення науково-методичних засад механізму активізації інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні» [11].

Н. Чухрай пов'язує механізм розвитку інноваційних процесів з логікою розробки й упровадження нових товарів, їх обміном, який і є причиною дифузії інноваційних технологій, і, на її думку, швидкість розповсюдження інноваційних технологій мотивує придбання інноваційних товарів [12].

Таким чином, вивчення літературних джерел дозволило встановити, що під механізмом активізації інноваційної діяльності найчастіше розуміють сукупність економічних, організаційних, правових та інших методів і способів, які об'єктивно обумовлюють необхідність використання всіх форм економічних відносин, що складаються між виробниками і споживачами нововведень з приводу його створення, виробництва і експлуатації. Підтримуючи точку зору деяких науковців, під механізмом активізації інноваційної діяльності промислових підприємств пропонуємо розуміти сукупність форм і методів організації інноваційної діяльності, які забезпечують створення і впровадження новітніх технологій та продукції у виробничий процес, а відповідно, й створюють умови для підвищення ефективності функціонування промисловості, активізації її інноваційного потенціалу.

Відповідно до цього, основною метою реалізації механізму активізації інноваційної діяльності промислових підприємств є створення умов для модернізації техніко-технологічної бази промисловості,

оновлення асортименту промислової продукції шляхом активізації інноваційних процесів в галузі, використання існуючого інтелектуального потенціалу.

Основними функціями механізму активізації інноваційної діяльності можна визначити: планування (обґрунтування основних напрямів інноваційної діяльності відповідно до прийнятих стратегічних цілей розвитку промисловості, можливостей ресурсного забезпечення, інноваційного потенціалу та наявного попиту ринку); організація (формування в промисловому комплексі дієвих інноваційних структур); координація (єдність відносин суб'єкта й об'єкта інноваційної діяльності – узгодження діяльності науково-дослідної сфери з потребами ринку та виробничими потужностями підприємств); мотивація та стимулювання (стимулювання раціоналізаторства та використання наявного інтелектуального потенціалу комплексу); контроль.

Оскільки структура механізму є певним варіантом поєднання суб'єктів інноваційного процесу та зв'язків між ними, складовими механізму активізації інноваційної діяльності доцільно вважати (рис. 2): безпосередньо розробників інновацій, які шляхом творчого мислення створюють якісно нові зразки промислової продукції, виробничі технології, об'єкти інноваційної інфраструктури, промислові підприємства, органи місцевої та державної влади.

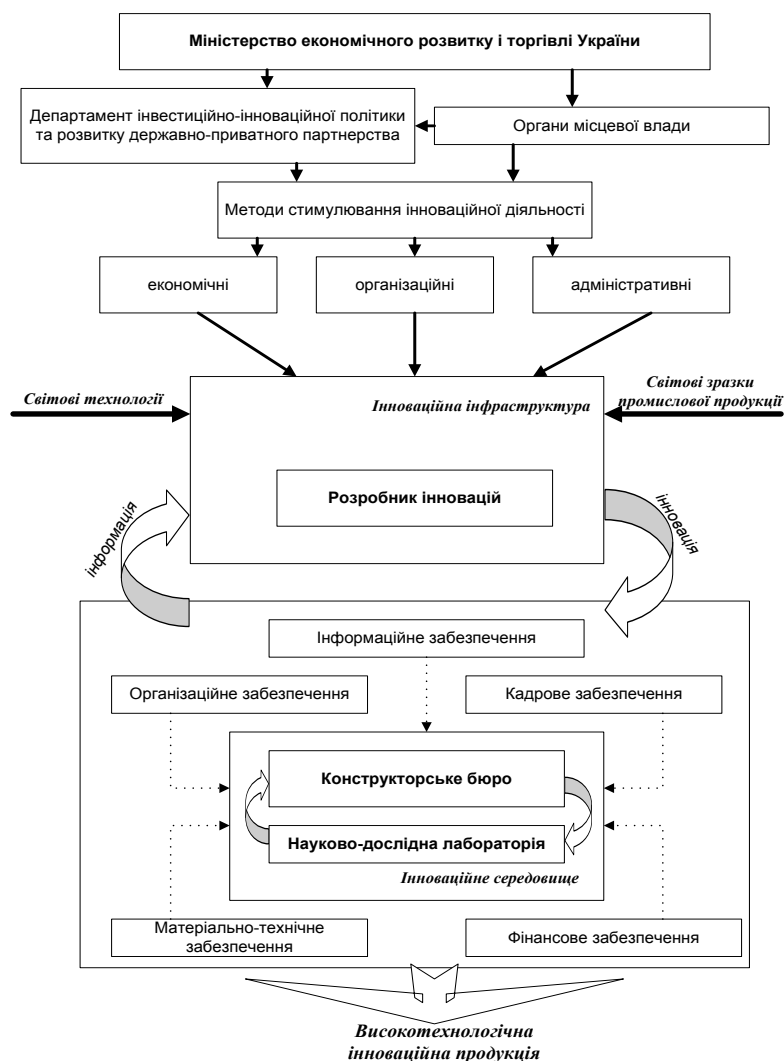

Рис. 2. Схема механізму активізації інноваційної діяльності промислових підприємств

Поряд цим варто відзначити, що важливе значення для активізації інноваційних процесів у промисловості має реалізація низки таких організаційно-економічних заходів:

- реалізація ефективної державної інноваційної політики розвитку промисловості, яка б ґрунтувалася на підтримці розвитку науки, технологій і виробництва, створенні взаємозв'язку між наукою і виробництвом;

- впровадження ефективних форм державної фінансової підтримки власних наукомістких виробництв шляхом реалізації практики бюджетного фінансування чи надання кредитів на пільгових умовах, введення податкових пільг для підприємств, що займаються науково-дослідною діяльністю, створення системи державних замовлень, переважно у формі контрактів на проведення НДР;

- використання сучасних методів стимулювання підприємств до залучення в процес розробки інновацій. Зазначимо, що основними методами стимулювання інноваційної діяльності на сьогодні є: методи прямої дії (адміністративного регулювання, які орієнтовані здебільшого на результат інноваційної діяльності), такі як субсидування, податкові пільги, страхування інноваційних ризиків, пільгове кредитування інноваційної діяльності, митні пільги, та методи непрямой дії (опосередкованого регулювання, спрямовані на формування сприятливого інноваційного середовища, визначаються дією інституційних факторів), які передбачають підвищення кваліфікації, оплату навчання працівникам, премії, підтримку системи патентування, формування нових форм організації інноваційної діяльності, стимулювання попиту на інноваційний продукт тощо [13];

- розвиток інноваційної інфраструктури шляхом покращення системи інформаційного забезпечення інноваційної діяльності, сертифікації і впровадження розробок, підготовки і перепідготовки кадрів;

- впровадження засад державно-приватного партнерства у сферу інноваційної діяльності для забезпечення комерціалізації результатів наукових досліджень, створення умов для трансферу розроблених технологій тощо.

Для активізації інноваційної діяльності можуть використовуватися й інші заходи, такі як: перейняття досвіду бізнес-партнерів; створення спільних підприємств; придбання фірм, компаній з добре налагодженою системою впровадження нових технологій чи іншими перевагами; вдосконалення управління оборотним капіталом підприємства з метою резервування грошових коштів для інноваційного розвитку, вдосконалення техніко-технологічних факторів виробництва; максимальне використання минулого досвіду, позитивної практики, інтуїції для обґрунтування ймовірності появи конкретних інновацій [14].

Для активізації інноваційної діяльності можуть використовуватися й інші заходи, такі як: перейняття досвіду бізнес-партнерів; створення спільних підприємств; придбання фірм, компаній з добре налагодженою системою впровадження нових технологій чи іншими перевагами; вдосконалення управління оборотним капіталом підприємства з метою резервування грошових коштів для інноваційного розвитку, вдосконалення техніко-технологічних факторів виробництва; максимальне використання минулого досвіду, позитивної практики, інтуїції для обґрунтування ймовірності появи конкретних інновацій [14].

Висновки з проведеного дослідження. У статті проведено аналіз інноваційної діяльності промислових підприємств України, виділено ключові проблеми, які стримують акти-

візацію інноваційних процесів в промисловості. Для якісної зміни існуючої ситуації в галузі розробки інновацій розроблено механізм активізації інноваційної діяльності промислових підприємств, визначено його зміст, мету і структуру. Подальше дослідження має бути спрямоване на дослідження засад впровадження державно-приватного партнерства в інноваційну сферу промисловості.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Амоша О.І. Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення / О.І. Амоша // Економіст. – 2005. – № 6. – С. 28-34.
2. Андрощук Г.О. Інноваційна діяльність в Україні: економічний механізм стимулювання / Г.О. Андрощук // Інтелектуальна власність. – 2000. – № 12. – С. 23-28.
3. Висоцька І.Б. Стан та проблеми інноваційної діяльності промисловості України / І.Б. Висоцька // Наук. вісник НЛТУ України. – 2008. – № 18.10 – С. 279-285.
4. Геец В.М. Трансформационные преобразования в Украине: переосмысливая пройденное и думая о будущем / В.М. Геец // Общество и экономика. – 2006. – № 3. – С. 23-53.
5. Дикань В.В. Концептуальна модель управління розвитком високотехнологічного виробництва в Україні [Електронний ресурс] / В.В. Дикань // Ефективна економіка. – 2013. – № 9. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2323>. – Назва з екрана.
6. Зінь Е. Механізм розвитку регіональної інноваційної діяльності [Електронний ресурс] / Е. Зінь, А. Валюх. – Режим доступу : http://www.ashsu.org/index.php?module=pagemaster&PAGE_user_op=view_page&PAGE_id=403. – Назва з екрана.
7. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : навч. посібник / С.М. Ілляшенко. – Суми : Університетська книга, 2003. – 278 с.
8. Федулова Л.І. Концептуальні засади управління інноваційним розвитком підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/35966/1/Fedulova.pdf>. – Назва з екрана.
9. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>. – Назва з екрана.
10. Пожуєва Т.О. Організаційно-економічний механізм активізації інноваційно-інвестиційної діяльності / Т.О. Пожуєва, Ю.С. Довженко // Экономические науки. – 2005. – № 5. – С. 110-116.
11. Денисенко М.П. Організаційно-економічний механізм інвестування / М.П. Денисенко – К. : Науковий світ, 2001. – С. 361-414.
12. Чухрай Н. Формування інноваційного потенціалу підприємства: маркетингове та логістичне забезпечення : монографія / Н. Чухрай. – Львів : ВНУ «Львівська політехніка», 2002. – 316 с.
13. Щеглюк С.Д. Механізм стимулювання інноваційної діяльності і концентрації ресурсів регіону / С.Д. Щеглюк // Вісник Хмельницького національного університету. Серія Економічні науки. – 2009. – № 5. – С. 87-93.
14. Твердушка Т.Б. Активізація інноваційної праці у контексті конкурентних змін на промисловому підприємстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/2335/1/Tverdushka.pdf>. – Назва з екрана.

УДК 334.02

Краснокутська Н.С.

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри прикладної економіки та інформаційних систем
Харківського державного університету харчування та торгівлі*

Тихонченко Р.С.

*аспірант кафедри економіки підприємств харчування та торгівлі
Харківського державного університету харчування та торгівлі*

ОСОБЛИВОСТІ КЛІЄНТООРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

У статті досліджено питання розвитку управлінських концепцій залежно від змін форм взаємодії з клієнтами та їх ціннісних пріоритетів. Надано характеристику основним принципам клієнтоорієнтованого управління, що охоплюють створення бази існуючих і потенційних клієнтів, їх диференціацію за потребами та прибутковістю для підприємства, персоналізацію взаємин із клієнтами та кастомізацію товарів і послуг для них. Проведено компаративний аналіз концепцій управління взаємовідносинами із клієнтами та управління виробництвом за критеріями: спрямованість діяльності, джерела конкурентних переваг, об'єкти та суб'єкти управління. Узагальнено характерні ознаки та особливості управління відносинами з клієнтами та визначено його зміст з використанням контент-аналізу.

Ключові слова: управління, клієнти, концепція, клієнтоорієнтоване управління, цінність, взаємовідносини.

Краснокутская Н.С., Тихонченко Р.С. ОСОБЕННОСТИ КЛИЕНТООРИЕНТИРОВАННОГО УПРАВЛЕНИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ

В статье исследованы вопросы развития управленческих концепций в зависимости от изменений форм взаимодействия с клиентами и их ценностных приоритетов. Охарактеризованы основные принципы клиентоориентированного управления, которые включают создание базы существующих и потенциальных клиентов, их дифференциацию по потребностям и прибыльности для предприятия, персонализацию взаимоотношений с клиентами и кастомизацию товаров и услуг для них. Проведен компаративный анализ концепций управления взаимоотношениями с клиентами и управления производством по критериям: направленность деятельности, источники конкурентных преимуществ, объекты и субъекты управления. Обобщены характерные признаки и особенности управления отношениями с клиентами и определено его содержание с использованием контент-анализа.

Ключевые слова: управление, клиенты, концепция, клиентоориентированное управление, ценность, взаимоотношения.

Krasnokutskaya N.S., Tikhonchenko R.S. THE MAIN FEATURES OF ENTERPRISE CUSTOMER RELATIONSHIP MANAGEMENT

The paper explores the issues of management concepts development based on changes in the forms of customers relationship and their values. The basic principles of customer relationship management are characterized, including the creation of customer database, differentiation of their needs and profitability for the company, customer relationship personalization and customization of products and services for them. The comparative analysis of concepts of customer relationship management and production management is carried out using the following criteria: the focus of activities, the sources of competitive advantages, the objects and the subjects of control. The specific features, characteristics and the essence of customer relationship management are summarized in the paper using content analysis.

Keywords: management, customers, concept, customer relation management, value, relationship.